

KNJIŽEVNO STVARALAŠTVO OTOKA KRKA

Katica Ivanišević
Pedagoški fakultet Rijeka

U članku se valorizira književno stvaralaštvo na otoku Krku. Posebno je značajna pisana baština na čakavskom dijalektu koja nalazi svoje korijene u književnosti glagoljaša.

U naporu da se valoriziraju vrijedni elementi književnog stvaralaštva na otoku Krku valja poći od činjenice da su korijeni hrvatske književnosti usađeni u drevnoj čakavštini. Prve zapisane hrvatske riječi su čakavske riječi i u književnosti se čakavština trajno učvrstila upravo kvalitetom onih pjesničkih govorenja koja su nezamisliva izvan čakavskih jezičnih struktura. Uporaba čakavskog dijalekta u književnosti utemeljena je već u samim počecima pisane riječi kada je čakavština bila pisani jezični standard, odnosno izraz narodne svijesti i kasnije kada je pjesništvo nastajalo kao produkt dubokih stvaralačkih potreba i stvaralačke pobude. Stoga je paradoksalno da se u novije vrijeme književnost čakavskog jezičnog izraza morala za svoju afirmaciju boriti s mnoštvom predrasuda. Potvrdom svoga estetskog identiteta trebala je istovremeno otkloniti i sumnje u svoju vrijednost i dokazati se intergralnim dijelom nacionalne književnosti i kulture. Kroz stoljeća mogla se oduprijeti i održati samo snagom svojih životnih izvora i jezika koji je potvrđivao da se njime mogu izraziti ne samo intimni, nego i nacionalni, općeljudski i univerzalni motivi i ideje sažete u segmentima i tkivu slike svijeta koja je imanentna čakavcu i njegovom čakavskom govoru.

Golemi dio hrvatske književnosti, a naročito poezije pripada dijalektalnom opusu. Pjesnik piše, pjeva onako kako osjeća. On sebe ne može zatajiti, sve i da hoće. Ulazak u nacionalnu i svjetsku književnost nije negacija zavičajnog, dijalektalnog, već njegovo dizanje na nacionalnu, pa prema tome i na opću, univerzalnu razinu, jer isti duh univerzalnosti struji i u dijalektalnom i nacionalnom, kad god se radi o poeziji. " ...Veličina umjetničkog djela ne ovisi o jezičnom izrazu već o tome koliko je pjesnik duboko zahvatio u osnovna pitanja života, kako ih je snažno i živo osjetio, koliko je njegovo djelo u svim pojedinostima organsko, prožeto osnovnim doživljajem i koliko je umjetnik za svoj doživljaj našao adekvatni izraz", navodi Barac.¹ Jezik djetinjstva je najprirodniji govor pjesništva i bilo koja tema se njime izrazila, ono je najautentičnije umjetničko djelo upravo zbog izraza kojim se služi, jer kako se Frangeš izrazio "...pjesnik se u odnosu na druge umjetnike nalazi u izuzetnom položaju. On se služi riječima koje, kao materija i zvuk, imaju svakodnevnu, praktičnu uporabu. Prema tome, svako je pjesnikovanje akt umjetnosti, čak i onda kad se ne uspije izgraditi kao estetička zbilja".²

Čakavska književnost u sučeljavanjima s pokušajima odnarođivanja postavila je vlastite norme, makar i ne tako visokih umjetničkih dometa, u njezinom krilu započeto je oblikovanje standardnog jezika, pa je time i estetički obogaćena. Ona je bila aktivan sudionik društvenog života, njegovih idejnih i socijalnih previranja. Stoga je ova književnost dijalektalna samo po jeziku kojim se izražava, ali je općenacionalna po značenju što ga ima i u vremenima u kojima je nastala i u vremenima koja su došla kasnije. Čakavska pjesnička riječ uvijek se javljala kao spontani izraz našeg čovjeka, kao njegova reakcija na probleme svoga naroda u različitim epohama života. Svojom stoljetnom tradicijom književnost čakavskog izraza postala je esencijalni dio hrvatske nacionalne književnosti i njezino izvorište.

1 A. Barac "Dijalekt u književnosti" (Uz antologiju nove čakavske lirike) Mladost, Zagreb, br.4, XII/1934-1935,

2 I.Frangeš Izabrana djela, Matica hrvatska, Zagreb 1980. str.133

Otok Krk zauzima posebno mjesto u počecima hrvatske književnosti. Upravo je čakavska riječ još prije devet stoljeća s glagoljske Bašćanske ploče inicirala hrvatsku književnost u vrijeme kad je Europu dijelila vjerska rascijepjenost na grčki istok i latinski zapad. Na toj razmehi kulturnih i političkih tabora, hrvatska se književnost i dalje razvijala na narodnom jeziku a Krk je i tu odigrao značajnu ulogu. On je bio i ostao čuvarem glagoljice koju su Hrvati primili zajedno sa staroćrkvenim obrednim jezikom i koja je stoljećima služila kao pismo za sve civilizacijske potrebe. Glagoljica i staroslavenski jezik omogućili su svim Slavenima, pa i Hrvatima priznanje posebnosti: ne samo što su se afirmirali na političkom planu, već su postali posebni kulturni subjekt. Čuvanjem tradicionalnih tekstova i jezika naročito su glagoljaši održali kontinuitet pismenosti na narodnom jeziku, jer kako Frangeš navoadi "...upravo je na glagoljskom području sazrela svijest da narodni jezik i njegovo pismo mogu obavljati sve one službe što ih je, u svim kulturnim sredinama, pa i u našoj, obaljšao latinski."³ Koliko je to djelovanje značajno, pokazuje i činjenica da se književnost Krka uspjela oduprijeti djelovanju latinskog i kasnije talijanskog jezika.

1. POEZIJA FRANKOPANA

Povijeni pregled književnog stvaralaštva na otoku Krku ne može mimoći književno djelo FRANJE KRSTE FRANKOPANA (1643-1671), kneza tržačkog, senjskog, modruškog i krčkog, koji doduše nije rođen na Krku, ali se njegova obitelj tijesno vezuje uz povijest Krka. Iako pripada Ozaljskom krugu⁴, i tematikom ne obuhvaća Krk, Franjo Krsto Frankopan se ipak potpisuje krčkim knezom, pa povijesno i teritorijalno pripada Krku.

U književnosti se javlja najprije latinskom **Elegijom**. Svoje brige, tjeskobu, ali i mladenačke objesti, prenio je u stihove dok je bio zatočen zajedno s Petrom Žrinskim u tamnici u Bečkom Novom Mestu, kako svjedoči njegov **Gartalic za čas kratiti** "zasadjen v oblačnih dnevih, v urah nesrićenih, srcem turobnim, mislih nepriličnih". Ova je zbirka produkt vremena u kojem je nastala kao i osobne pjesnikove drame. Ljubavnim stihovima, dosjetkama i zagonetkama Frankopan želi zabaviti čitaoca, dok kasnije piše desetak pjesma u kojima je, kako se J. Bratulić izrazio "...istisnuo iz sebe sve krikove, bolove, sumnje i radosne uspomene."⁵ Ove pjesme odražavaju svu tjeskobu neizvjesnoti, kao i refleksiju tadašnjih političkih zbivanja. U njima uspoređuje vlastiti život s trajanjem cvijeća, a svoje burne dane s mirom prirode, svoju mladost s ljepotom zbivanja. Aludira i na političke prilike i govori o porobljavanju naše zemlje "Je li to moguće, svita stvoritelju, nepravica tlači tvoju zemlju?"

No, u opusu Franje Krste Frankopana najvrednije mjesto zauzima njegova refleksivna lirika koja je inspirirana iskrenom osjećajnošću i brigom za sudbinu njegove obitelji i domovine.

Frankopan je svojoj zbirci napisao dva predgovora koja odražavaju estetska mjerila književnih nastojanja onoga vremena, kao i stav samog pisca prema čitaocu.

Sestra Franje Krste Frankopana ANA KATARINA ZRINSKA (1625-1673), žena Petra Zrinskog, ulazi u književnost sa zbirkom **Sibila**, koja nije od zapaženije vrijednosti, a bita je namijenjena privatnoj uporabi. Molitvenik **Putni tovaruš** koji je Katarina Zrinska objavila 1661. doživio je znatan uspjeh. Poslije njezine smrti tiskan je još dva puta. Iskreni vjerski zanos izražava u pjesmi "Opomena človiku" prožetom dozom kršćanskog morala. Pjesma je i odraz vazalskog (feudalnog) odnosa onoga vremena. Pisan je u vezanom stihu, osmercu, s parnom rimom.

2. KNJIŽEVNOST GLAGOLJAŠA

U XVII. stoljeću književna djela na otoku Krku izašla su iz pera svećenika-glagoljaša. Svećenički je stalež stoljećima bio čuvar staroslavenskih, a posebno glagoljskih tradicija. Oni su nizom godina bili jedini pismeni ljudi na otoku Krku, pa su stoga i mogli biti nosioci običaja i kulture, i narod je bio uz njih ne samo vjerski i ekonomski, već i kulturno vezan. Crkva je bila vrlo čvrsta ideološka spona koja je uz sebe vezivala široke narodne mase. Budući da je kroz stoljeća bila središte svih zbivanja, vjerskih, ekonomskih, političkih, prosvjetnih i kulturnih, imala je glavnu

3 Ibid. str.38

4 J.Vončina, "Jezik u književnim djelima Frana Krste Frankopana", Krčki zbornik br.7, Krk 1976. str.257-292.

5 J.Bartulić, "Poezija Krste Frankopana", Krčki zbornik br.6, Krk 1975, str.161-170.

ulogu i u formiranju društvenih odnosa, pa je i mentalitet i način života odgovarao ideologiji crkve. Razumije se, da je onda i književnost, kao odraz života, reflektirala takvu ideologiju. Uobličena u tezu o nužnoj prisutnosti božje (metafizičke) ideje (kršćanskog aksioma u umjetničkom djelu: estetsko=božje), književnost je ovog razdoblja s obzirom na laku razumljivost bila dostupna najširim masama čitalaca i na takvoj jedinstvenoj razini utjelovljavala božje, kršćanske ideje o svijetu i životu. Glavna tema ove književnosti je idejna čistoća, a grijeh je glavni motiv, što znači da je ona već unaprijed određena, didaktička.

Prvi zapis iz književne ostavštine potječe od glagoljaša ANTUNA DEPOPEA, franjevca rodom iz mjesta Brzaci koji je živio u prvoj polovici XVII stoljeća u Glavotoku i Portu. Napisao je Zbirku pjesama **Zbornik**. Mnoge od njegovih pjesama nisu izvorne tvorevine, ali su veoma raznolike po tematici i obliku.

No, prvo značajno mjesto u povijesti krčkog književnog stvaralaštva na prijelazu iz XVII u XVIII stoljeće pripada IVANU URAVIĆU (1662-1732) iz Dobrinja, svećeniku-glagoljašu koji je svoju sklonost književnom stvaralaštvu očitovao u registrima dobrinjske župe. Naročito u matičnim knjigama izražavao se opširnije i slikovitije nego što to uređovni jezik zahtijeva. Svoje refleksije, najčešće u obliku stihova, utkao je čak i u statistički popis stanovništva.⁶ Ivan Uravić zaslužan je i za prijevode novijih brevijarskih oficija s latinskog na crkvenoslavenski jezik. Dva takva rukopisa nalaze se u Arhivu Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu.⁷ Jezik ovih, prijevoda veoma je neujednačen i obiluje rusizima. Ali, kako se Vj. Štefančić izrazio o Uraviću, on "...nije dobro poznavao ni karakteristike ruske Levakovićeve redakcije ni staroslavenske gramatike."⁸ No, usprkos neujednačenosti pravopisa i stila, njegovi prijevodi poslužili su svrsi: bili su prvenstveno namijenjeni narodu na pristupačan, razumljiv način.

Uravićeva poezija, ima uglavnom prigodni karakter; stihovima je opisao sva važnija zbivanja u Dobrinju i u svome osobnom životu: postavljanje za župnika, svatovske pjesme, pjesme uz rođenje i krštenje, ali su najvrednije one koje su nastale kao improvizacija pri pogrebima. To su razmišljanja o životu i smrti u kojima daje sliku življenja protkanu vlastitom vizijom shvaćanja vrednota. Često daje paralelu između sudbine ptica i ljudi u vrlo plastičnim slikama. Stihove veže parnom rimom, ali u nejednakom broju slogova. Upotrebljava šesterac, omerac, desetertac, ali nema stalne cezure.

Posebno mjesto među glagoljašima XVII. i XVIII. stoljeća zauzima IVAN FERETIĆ (1769-1839), svećenik iz Vrbnika koji je svojim javnim djelovanjem zadužio ne samo Vrbnik, već i cijeli otok Krk. Osim što je bio učitelj-glagoljaš, humanist i gorljivi prosvjetitelj, unaprijedio je i poljoprivredu i bio poznati taravar-liječnik. Svoje umijeće je ostavio i kao trajni zapis. Po prosvjetiteljskom radu i sveslavenskim naprednim idejama Feretić je preteča ilirizma.

Studirao je u Veneciji filozofiju i teologiju. Službovao u senjsko-modruškoj biskupiji, a od 1908. živio i djelovao u Vrbniku. Bio je privatni učitelj u hrvatskoj glagoljaškoj školi u Vrbniku. Poznao je dobro latinski i talijanski jezik i pjevao na oba jezika. Uz hrvatski, njegova djela sadrže i naslov na latinskom jeziku, ali je u njima sačuvao svoju nacionalnu svijest. Zanosno piše o slavenskom jeziku u crkvenim obredima. Značajan je i njegov udio u studiji Kločeva glagoljaša kojima je Feretić dao doprinos povijesti slavenske filologije. Njegova ljubav prema rodnom tlu i jeziku došla je do izražaja i u jednom od njegovih najvažnijih djela **Povijesti grada i otoka Krka** kojom je ušao u povijest romanske filologije.

Cjelokupni Feretićeve rad sačuvan je u rukopisima, a samo djelomično u tisku. To je veoma opsežan opus koji sadrži prozu (znanstvenu, stručnu i književnu) i poeziju.

Sva njegova djela obiluju citatima iz Biblije. Napisao je i prijevod "Pjesme nad pjesmama" u kojoj je, kako navodi P.Skok, pokazao znatnu samostalnost u interpretaciji i slobodu u prevođenju. Naročito je značajna Feretićeve parafraza biblijskog teksta u kojoj se točno drži diobe u poglavlju i numeriranju stihova.

Njegova zbirka **Pisma i popivanja** (1825) sadrži uglavnom pjesme vjerske tematike, te himne i liturgijske tekstove, ali i pjesme s povijesnim sadržajem u kojima dolazi do izražaja Feretićeve stav prema vladavini Francuza i Napoleona. No, Feretić piše i ispovjednu liriku u kojoj iznosi svoje intimne osjećaje i stanje duha, naročito u dopisanim stihovima bez naslova.

Budući da su sva Feretićeve djela napisana prije hrvatskog preporoda, dok još nije bilo ni utvrđene ortografije ni jedinstvenog književnog jezika, ona su "lingvistički dokumenat od posebnog interesa"⁹ naročito značajna za proučavanje kontinuiteta hrvatskog književnog jezika

6 Vj. Štefančić, "Dobrinjski pjesnik-glagoljaš Ivan Uravić" Krčki zbornik, Krk 1970, str.201-222.

7 Ibid.

8 Ibid.

9 M.Bolonić "O životu i radu Ivana Feretića" Krčki zbornik br.1, Krk 1970, str.285-349.

na osnovi čakavskog dijalekta. Iako Feretić piše na vrbničkoj čakavštini unosi i elemente štokavskog govora stvarajući vlastite izraze za pojmove, ali uvijek izbjegava talijanizme i tuđice.

Među pjesnike glagoljaše spada i ANTUN FRANKI, župnik iz Omišlja koji je živio u drugoj polovici XVII i u prvoj polovici XVIII stoljeća. Napisao je dva glagoljska rukopisa *Svetosveti koncilj Tridentinski* i *Kvadricnicu egzorcizama* u koju je unosio stihove bilježeci razmatranja o vlastitom radu i prirodi. U prigodnim pjesmama zadnji stihovi su obično refleksivno-didaktičkog karaktera. Piše u duhu narodne poezije upotrebljavajući dvanaesterac.

3. POEZIJA PUČKIH PJESNIKA

Otok Krk je dao veliki doprinos naciopnalnoj kulturi ne samo glagoljskom baštinom, već i individualnim književnim stvaralaštvom. Krčki pisci i pjesnici ugradili su svoje književne tvorevine u bogatu tradiciju pisane riječi od popova glagoljaša do suvremenog književnog izraza. Kao i za cjelokupnu hrvatsku književnost, za Krk je značajno povezivanje umjetničkog stvaralaštva s usmenom narodnom književnošću. Najvrednija djela hrvatske književnosti uvijek intergriraju te dvije matice. Pogrešno je usmenu književnost vezivati s određenim vremenskim razdobljem. Ona je prisutna u individualnim djelima do današnjeg dana, a pučki pjesnici utrlj su put kasnijim generacijama.

Poseban oblik pučkog pjevanja javlja se naročito sredinom XIX. stoljeća kada je ono izraz potrebe iskazivanja nacionalne svijesti. Upravo je ova poezija potvrda uzročne veze koja postoji između pučkog, duhovnog i umjetničkog jezika u poeziju i predstavlja prvi oblik prelaženja iz epske u lirsku strukturu, ali po funkciji, kao vjekovima ranije u pripovjednom predanju, još uvijek služi prvenstveno predočavanju metafizičke kršćanske ideje i moralne pouke. Naše shvaćanje poetskog ne može biti mjerilo u ovom stvaralaštvu. Vrijednost ove poezije valja tražiti u relacijama i zahtjevima što ih je vrijeme kad je nastajala moglo postavljati poeziji uopće. U poeziji pučkih pjesnika osim srodnosti izraza s usmenom narodnom poezijom nalazimo i istu tematiku: to su teme rastanka od drage, zavjetovanja vjernoj ljubavi, epski likovi juanka i religiozno-moralističke pouke. Aktualnom povijesnom analogijom ova tematika izvire iz života naroda i u potpunosti ga odražava. To je glas ljudi iz naroda koji sami govore svojim riječima, svojim naglaskom. No, ova sponatana pučka književnost izražava samo jedan dio nacionalnog života i ne pretendira na općenacionalni karakter. Ona jest umjetničko stvaranje, ali nema nacionalne okosnice.

U svim mjestima na Krku bilježimo imena pučkih pjesnika koji su pokušali na svom materiskom jeziku izreći svoje viđenje svijeta i stanje vlastite psihe. Njihove su pjesme uglavnom prigodnog karaktera. Ovo je pjesništvo ulazilo direktno u narod i tu se usmenom predajom sačuvalo, no neki su od tih pokušaja sačuvani i u zbirkama. Takav je slučaj s pjesmama FRANJE BARBALIĆA, župnika u Baški. U Baški su djelovali i IVAN HRABRIĆ, MARKO HRABRIĆ, VINKO PAJALIĆ-PEPE, JOSIP BARBALIĆ, MARKO ŠORIĆ, FRANJO DESANTIĆ, JURAJ (JURE) ORBANIĆ-BELI i MATE ČUBRANIC.¹⁰ svi zastupljeni u zbirci *Bašćanska pjesmarica* koju je Franjo Desantić izao u Senju 1906. godine. Prigodne su pjesme u Vrbniku pisali: JOSIP A. PETRIŠ, IVAN GRIŠKOVIC-ROŠO, ANDRIJA VITEZIĆ-ANDRIĆ i JOSIP BUTKOVIC-SOLAR. Ističe se još i pučki pjesnik iz Punta IVAN ŽIC-KANCELARIĆ, a prvi učitelj u Omišlju NIKOLA JEDRLINIĆ, osim što je bio pjesnik, istaknuo se kao sakupljač narodnih pjesama. Vjerojatno su i ostala krčka mjesta imala svoje pjesnike, no njihove pjesme nisu autorski sačuvane.

4. ILIRCI I NARODNI PROSVJETITELJI

U prvoj polovici XIX. stoljeća kada su Ilirci u Hrvatskoj prihvatili štokavko narječje kao književni jezik, književno stvaralaštvo na čakavštini nije na Krku prestalo. Iako je zagrebački romantičarski krug imao svojeg odjeka i ovdje, Krk je ipak zadržao svoju fizionomiju, ali se priklonio novim stremljenjima. Koliko je građanske, tj. estetski složenije, intelektualcu i političkom liberalizmu prilagođene književnosti, pokazuje i veliki broj stvaralaca ovoga vremena. U književnosti se osjeća otklon ideološke uskosti i utilitarističkog pragmatizma. Iz dogmatičnosti i tradicije kršćanske literature oslobađa se ideološke platforme za modernu literaturu koja zaobilazi krute

10 M. Bolonić-I. Žic-Rokov, *Otok Krk kroz vjekove*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1977, str. 158.

utilitarističke obrasce i uobličava svjež, novi pogled na svijet. Dolazi do socijalno-ideološko-esetske rastrojenosti: na jednoj je strani katolička jednostavna realistička literatura namijenjena priprostim čitaocu, a na drugoj strani građanska književnost koje je rafiniranija, više europska, pa prema tome, uvjetno rečeno, i nekatolička. Glavno obilježje ovom periodu daje stalna tenzija između literarnih težnji usmjerenih praktičnoj vjerskoj pouci i moralici na jednoj, i težnji za usklađivanjem takve tradicije s humanizmom i shvaćanjem novog na drugoj strani.

Prvo značajno ime XIX stoljeća koje bi se moglo valorizirati s umjetničkog i kulturnog aspekta je **FRANJO VOLARIĆ** (1805-1877) iz Vrbnika, kanonik i vrhovni školski nadzornik u Krku, koji se smatra prvim krčkim ilirskim piscem. Svoje priloge tiskao je u **Danici Ilirskoj** i **Zori Dalmatinskoj**, a pisao je i školske udžbenike.

U XIX stoljeću Vrbnik postaje kulturni centar Krka i rasadište ilirске ideje. Iz Vrbnika emitira svoj ilirki entuzijazam **MATE VOLARIĆ-FILUPIĆ** (1811-1866) kanonik-župnik u Cresu koji se ubraja među ilirske književnike. Pisao je pjesme koje je objavljivao u ilirskim novinama. Njegove su pjesme uglavnom vjerskog karaktera i izražavaju duh narodnog pjesništva. Pisane su u osmercu i sedmercu.

Njegov imenjaka, također svećenik iz Vrbnika **MATE SRĐAN VOLARIĆ** (1825-1891), također je oduševljeni ilirac, što se očituje i u njegovoj poeziji.

Pisac više pripovijesti **PETAR PETRIŠ** (1812-1893) također je rođen u Vrbniku iako je bio upravitelj škole u Krku. Objavljivao je u **Viencu** i **Jadranu**.

Rodom iz Vrbnika je i pozantni znanstvenik i umjetnik **DRAGUTIN A. PARČIĆ** (1832-1903). Kao leksikograf priredio je glagoljska izdanja liturgijskih knjiga, tiskao hrvatsko-talijanski i latinsko-glagoljski riječnik, te gramatiku hrvatskog i staroslavenskog jezika. Pjesme piše na latinskom, grčkom, talijanskom, a kasnije i na hrvatskom i staroslavenskom jeziku. To je poezija uglavnom prigodnog karaktera, ali iskazuje njegovu visoku naobrazbu.

Na prijelazu u XX. stoljeće djeluje još jedan kulturni radnik iz Vrbnika, prof. **MATE GRŠKOVIĆ** (1835-1916), prisni prijatelj Augusta Senoe, koji se u svojim radovima zalagao za sjedinjene Istre i Kvarnerskih otoka s maticom zemljom. Svoje beletrističke radove, uglavnom crtica, objavljivao je u **Viencu** i **Pobratimu**.

Kulturnim radom istaknuo se i svećenik iz Krasa, **JOSIP GRŽETIĆ** (1837-1894), župnik na Rabu. Piše pripovijetke iz narodnog života i povijesne romane u stilu Senoine proza. Objavljivao je u **Viencu**, **Hrvatskoj Vili**, **Balkanu** i **Našoj slogi**.

Vrbnik je na prijelazu stoljeća dao još jednog pjesnika, **MATIJU ORŠIĆA** (1847-1924), kanonika u Krku, koji je osim biografija vrbničkih iliraca (Franje i Mate Volarića) pisao i prigodne pjesme koje je objavljivao u **Viencu** i **Našoj slogi**.

Iz Omišija je potekao **NIKOLA GREGO** (1836) profesor talijanskog jezika i književnosti, te latinskog i njemačkog jezika, čovjek široke kulture i bogate erudicije. U vrijeme službovanja u Rijeci surađivao je s Franom Kurelcem, Barčićem i Derenčinom. U Italiji, iz mržnje prema Austro-Ugarskoj, pridružio se pokretu za ujedinjene Italije. Objavljivao je studije i literarne radove na talijanskom i hrvatskom jeziku:

Jelica Omišijanka (Elena di Castelmuschio) Milano, 1865. u kojoj daje podroban opis omišijanske nošnje i običaja. Djelo je ujedno i slika tadašnjih političkih i kulturnih zbivanja na Krku, opis škoštva i društvenih odnosa.

-**Turci iz Novigrada**, Milano 1865. Za ovo djelo Grego je crpio gradju iz kronika XVII stoljeća.

-**Noć sv. Sebastijana i Gospar Calavani** - istarska pripovijest, Torino, 1866.

-**Tri istarske novele**, Milano 1865.

-**Mejalan sv. Gavarda**, istarska pripovijest, Lodi, 1875. i zbirke pjesama.

Kao kulturni i pedagoški radnik istaknuo se na prijelazu u XX. stoljeće **IVAN MAHULJA** (1862-1917) rođen u Vrbniku, ali je svojim djelovanjem ostavio duboki trag u javnom životu Omišija gdje je bio upravitelj škole i općinski tajnik. Pisao je o gospodarskim pitanjima u **Pučkom Prijatelju**, a pedagoške članke objavljivao je u **Zori** i **Napretku**. Prvu knjigu, **Knez Ivan zadnji Frankopan na Krku**, povijesno-narodnu pripovijest, tiskao je u Trstu 1893. godine u vlastitoj nakladi. Knjiga **Bog, obitelj, domovina** u dva sveska, tiskana je u Zadru 1894. godine. Izdavač je bila **Pučka knjiga**, a urednik Rikard Katalinić Jeretov. Napisao je i više pripovijesti koje su pod pseudonimom Bodul ili Bodulov izlazile u **Hrvatskoj Vili** ("Otac Petar"), **Našoj Slogi** (Sjor Nane, "Debeli Tomaso", "Općinski tajnik", "Izbori"). i **Hrvatskoj domovini** ("Pijavice" "Prodanci", "Američanin").

Jedan od prvih pjesnika i javnih radnika iz Omišija na prijelazu XX. stoljeća bio je **ANTON ANTONČIĆ** (1864-1926). Kao odvjetnik u Krku do prvog svjetskog rata bio je istaknuti radnik, hapšen i godine 1917. odveden u Beč jer je kod njega nađen propagandni materijal. Nakon sloma Austro-Ugarske bio je potpredsjednik Narodnog vijeća u Krku, kada je zbog proganjanja talijanskih vlasti bio prisiljen pobjeći iz Krka i skloniti se u Zagrebu. Uz odvjjetnički i rodoljubni rad pisao je poeziju i članke. Javljao se u časopisima **Naša sloga**, **Vienac**, **Novi vijek** i u drugima.

Godine 1907. izdao je u vlastitoj nakladi u Krku zbirku pjesma **Obiteljski zvuci**, a 1919. napisao je pjesmu "Talijansko zaposjednuće" u kojoj izvrgava ruglu Talijane koji kao "naoružani junaci vojuju protiv našeg golorukog naroda".¹¹

I u XX. stoljeću u svećeničkim redovima nastavlja se tradicija katoličke moralističke poezije XIX. stoljeća. Više zbirki poezije takvoga sadržaja tiskao je BONO ZEC (1868-1954) franjevac iz Brzaci. Osim religioznih on piše i rodoljubne pjesme.

Rodoljubnom tematikom javlja se u poeziji FRANJO VOLARIĆ (1865- 1949) iz Vrbnika, kanonik u Krku, koji se oblikom stiha i jezikom približio narodnom stvaralaštvu.

Izvornim pjesništvom i prijevodom bavio se VINKO PREMUDA (1870- 1944) rođen u Baški, svećenik krčke biskupije. U Malom Lošinjcu surađivao je s narodnim zastupnikom Šimom Kozulićem i Ivanom Lovrićem, pobornikom otvaranja pučke hrvatske škole. Još kao bogoslov 1880. spjevao je budnicu "Istarskom junaku" koja je objavljena iste godine u **Našoj slogi**. Pisao je pod pseudonimom Bršljanjski. Prevodio je Petrarca, Tassa i Ariosta. Oduševljivao se glagoljicom i objavio više radova iz tog područja.

Iz Baške potječe i KVIRIN KLEMENT BONEFAČIĆ (1870-1957), kasnije splitsko-makarski biskup. Objavio je više pjesama pod pseudonimom Daroslav i surađivao u Staroslavenskoj akademiji u Krku.

5. KNJIŽEVNOST XX. STOLJEĆA

Dvadeseto stoljeće znači korak naprijed u književnom stvaralaštvu otoka Krka. Društvene i političke promjene odrazile su se i u književnosti i dolazi do novog pristupa književnom djelu.

Osim striktno dogmatske i moralističke tematike sve su prisutnije teme koje tretiraju aktualne probleme, pa je književnost u prvoj polovici XX. stoljeća često poprište političkih i društvenih dilema.

Iako je prva polovica XX. stoljeća još u duhu kršćanske tradicije, narodnog prosvjetiteljstva i borbe za priznanje jezika i nacionalnosti, međuratno i poratno razdoblje proširuje i opseg i vidike književnog stvaralaštva na Krku. Raslojavanje sela, problem emigracije te talijanske i njemačke okupacije, našlo je odraza i u književnosti Krka. Na takvoj povijesno uvjetovanoj panoramskoj "freski" započinje književnost Krka svoj suvremeni tok. No, njezin je razvoj na nekoliko godina prekinuo svjetski rat. Tada je, naime, postalo jasno da dolazi trenutak koji će biti sudbonosan za daljnju političku i državnu sudbinu otoka Krka. U takvoj perspektivi se pojedinac sa svojim problemima stanovito vrijeme nužno morao povući u pozadinu književne i svake druge javne pažnje. Autori izražavaju naglašeno osjećanje kolektivne sudbine i u beletristički tekst unose izričito aktualne teme. Naročito u poratnom razdoblju stvara niz autora čiji dometi prelaze granice lokalnog i regionalnog. Oni pjevaju o borbi, o novom društvu, o ljepoti življenja i bolu smrti.

Događaji naše najnovije povijesti inspirirali su i krčke čakavske pjesnika. Ustajući protiv neljudskih oblika života oni ističu pravdu i slobodu kao čovjekov ideal dokazujući da poezija i pjesnikov život, njegove ideje i društveno djelovanje sačinjavaju jedinstvenu cjelinu s interesom naroda iz kojeg su potekli. Otada se književnost Krka u jezičnoj, motivacijskoj i fabulativnoj ekspresiji u potpunosti osnažuje.

U novije vrijeme procvat čakavske poezije znači vraćanje svježim izvorima prirodna života u kojem je čakavski dijalekt ponovo pokazao svoju vitalnost. To je dokaz da se stara kultura ne zaboravlja, ona buja uvijek novim glasovima koji se uklapaju u životne sadržaje suvremenog života.

Tradiciju narodnih prosvjetitelja i javnih radnika Krka nastavlja ravnatelj škole u Baški FRANJO KATARINIĆ (1878-1965). Pisao je članke koje je objavljivao u **Napretku**, **Prosvjeti** i **Učiteljskom listu**, novelu **Zakletva** i pripovijetku **Naš junak na dalekom sjeveru**. S češkog je preveo dječju igru **Badnji dan** i pripovijetku **Među pomorcima**.

Katarinićev suvremenik je i učitelj JOSIP ANTUN KRALJIĆ (1877- 1948) rođen u Dubašnici. Piše poeziju i prozu i surađuje u omladinskim listovima **Bršljan**, **Smitje** i **Nada**, te opatijском **Narodnom listu** i učiteljskom listu **Narodna prosvjeta** i **Materinska riječ**. Sakupljao je narodne pjesme i poslovice i uredio narodne priče iz Bosne. Napisao je dulju pripovijetku **Krvava osveta** te priče za djecu **Istranke**, kao i poeziju. U rukopisu je ostavio i povijest otoka Krka (danas pohranjen u Centru za naučna istraživanja JAZU u Rijeci).

11 Vj. Spinčić, *Crstice iz kulturne povijesti Istre*, Zagreb 1926.

Uz Kraljića se ističe još jedan učitelj, JOSIP KATUNAR (1899- 1923), rođen u Krku, pjesnik i javni radnik. Njegova poezija je uglavnom namijenjena djeci. Suradivao je u *Mladom Hrvatu*, *Našoj nadi* i *Našem listu*.

U XX stoljeću tri značajna književnika potječu iz Punta:

ANTUN BONIFACIĆ (1901-1986) pisao je pjesme, književne prikaze, eseje i feljtone. Suradivao je u mnogim časopisima: *Savremenik*, *Hrvatska revija*, *Jugoslavenska njiva*, *Narodno koło*, *Primorje* i u drugima. Bio je urednik *Savremenika*. Objavio je tri zbirke poezije *Pjesme* (1926), *Pjesme* (1932) i *Pjesme* (1933), dva romana: *Krv majke* (1935) i *Mladice* (1938) i dvije knjige eseja: *Ljudi zapada* (1929) i *Paul Velery* (1940). Prevodio je s francuskog jezika Frauberta, Gidea i Malrauxa.

IVO ŽIC-KLACIĆ (1903-1973) nastavnik, službovao je u Vrbniku, Podgorcu, Banjoj Luci i Rijeci. Pisao je na čakavskom i štokavskom narječju objavljujući svoje radove u brojim časopisima i kalendarima. Izdao je nekoliko zbirki pjesama: *Ispovest raba Ivana* (1934), *Naše ostrvo peva* (1939), te ciklus čakavskih pjesama *Bašetak z našega pitara*, zatim *More, kamik i srce* (1962), *Kolajne i medaljoni* i *Smih naš bodulski* (1969), *Knjiga pjesama* (1973). Uz spomenute zbirke tisako je i novele *Večiti gresi* i *Iza crnih brda*, te romane *Poljubac Jude Iškarijota*, *Pisma iz Pavlovca*, a napisao je i više aktovki i drama.

Klačićevo najznačajnije djelo, *Smih naš bodulski*, obiluje narodnim humorom. To su uglavnom anegdote o njegovim znancima i "tipičnim Bodulima". Klačić se nije ograničio samo na svoj rodni Punat, obuhvatio je i područje Baške, Vrbnika, Dobrinja, Malinske, Linardići i Omišlja upotrebljavajući u svojim dijalozima izvorni jezik svakog od ovih mjesta, s njegovim posebnostima i zvučnošću. To je bogat i slikovit jezik kojim je Klačić dao tipičnu atmosferu Krka. Većim brojem zajedničkih motiva uspio je zahvatiti cijeli Krk. Smjehom je povezao sva ova mjesta dajući jedinstvo razanolikosti koju manifestira. Poput narodnog kazivača, koji svojim jezikom priča što je negdje čuo, iznosi motive zbog kojih se zapravo anegdota pamti i dalje prepričava. Taj smijeh nije uvijek bezazlen. On je na mahove oštar, ironičan, pa čak i gorak, ali uvijek optimističan i svojstven načinu življenja Krčana.

Ivo Žic-Klačić zastupljen je u antologijama *Nova čakavska lirika*, *Besedi s kamika i z mora* i *Korablja začinjavca*.

NIKOLA BONIFACIĆ-ROŽIN (1913) profesor, rođen u Puntu, pisao je znanstvene radove, pjesme i drame na čakavskom i štokavskom narječju. Pod pseudonimom Miko Rožin tiskao je pjesme u *Krčkom kalendaru 1938-1941*. Objavljivao je u dnevniku *Naša sloga* i drugima. U *Krčkom zborniku* broj 1 objavio je članak "Židine Zvonimirove i Bašćanska ploča" a naročito interesantan članak "Niš ne reci niš ni" u *Krčkom zborniku* broj 2 u kojem govori o položaju dijalektalne književnosti u nas, naročito u poslijeratnom periodu, naglašavajući nerazumijevanje za književno stvaralaštvo na čakavskom dijalektu. "Oni koji bi trebali dignuti svoj glas kulturno i demokratski drijemaju"¹², piše Bonifačić. Kao dokaz da je čakavska poezija življa nego ikada, navodi niz zbirki čakavskih pjesnika Krka i Hrvatskog primorja. Tisako je zbirke pjesama *Šesti kontinent* (1957), *Poljubica* (1964), drame: *U vrtlogu* (1937) za koju je dobio Dmetrovu nagradu, *Krsnik* (1941) i aktovke *Zbogom* (1940) i *Marijica* (1941).

Bonifačić je književnik velike emotivne snage koji je poetskim jezikom izrazio povijesnu tradiciju Krka i ljubav prema rodnoj grudi. Oluje i suše, more koje uzima i daje, kamenita zemlja i miris smilja, tematika su njegova književna djela koja odiše posebnošću krčke atmosfere. Zastupljen je u antologiji čakavske lirike *Korablja začinjavca*.

Iz Vrbnika je i u XX. stoljeću potekla pjesnička čakavska riječ.

Među prvim se javlja MATE DVOŔNIČIĆ advokat, koji smatrajući narod izvorom stvaralaštva, sa zanosom se priklanja tradiciji čakavskog pjesništva. Toplinom domaće riječi uspio je u svojoj poeziji dočarati ne samo ambijent o kojem pjeva, već i sitne radosti i brige bodulskog čovjeka. Naročito njegova pjesma "Lička krava na skali bodulskog broda" ocrta tipičnog Bodula. Njegova književnost ima svoj specifični kolorit; ona je vjeran odraz duha i mentaliteta ovoga kraja.

Dvorničić je svoje čakavske stihove objavljivao od 1907. godine u časopisima *Pučki prijatelj*, *Riječki novi list*, *Val*, *Obzor*, *Primorje*, *Istra* i drugima. Osim poezije napisao je veliki broj crtica, feljtona, novela, recenzija i studija. Sve ove vrste zastupljene su u njegovoj knjizi *Lišća moga granja* (1933). Pisao je na čakavskom dijalektu - zbirka poezije *Primorke rožice* i na književnom jeziku. Zastupljen je u antologiji čakavske poezije *Korablja začinjavca*.

Tradiciju nastavlja MARIJA KALITERNA-SINDIK (1904). Godine 1937. i 1939. javlja se nekoliko pjesama u kojima se već pri prvom čitanju otkriva ljepota, ritam i muzika. Zastupljena je

12 N. Bonifačić-Rožin, "Niš ne reci, niš ni", *Krčki zbornik* br.2, Krk 1971, str.373-376.

u antologiji čakavske lirike **Korablja začinjavca**.

Poetsku sklonost svoje majke Mrije nastavila je i **VLASTA SINDIK-POBOR (1923)** liječnica rođena u Zagrebu ali odgojena u Vrbniku i zadojena ljubavlju za domaću riječ. Službovala je u Crikvenici, a sada živi i radi u Švedskoj.

Piše pjesme na čakavskom i štokavskom narječju, na talijanskom, švedskom, a povremeno i na francuskom jeziku. U zbirki pjesama **Brince Vrbenskih besed (1984)** izrazila je, kako sama kaže, "...svoj lirski doživljaj staraog vrbničkog govora"¹³.

Vlasta Sindik-Pobor je u svojim stihovima iznijela ono što se u štokavskom narječju ovako u potpunosti ne bi moglo reći. Njezini stihovi zrače dubokim humanizmom i istinskom privrženosti za svoj kraj. Ona je samostojan pjesnik i kako Ljubo Pavešić o njoj piše "...ona nije pala ni pod čiji utjecaj pa se uz leksičku vrijednost može istaći i originalnost poetskog stvaralaštva".¹⁴ Jednostavna po iskazu, njezina poezija stvara utisak melanholičnih meditacija sa snažnim emotivnim nabojem.

Iz Baške potječe **VINKO DORČIĆ (1900)** profesor i doktor filozofije. Počeo je pisati veoma rano i prvi rad **Anegdote o Juriću (1911)** objavio je u časopisu **Mladi Hrvat**. Otada je objavio preko 220 znanstvenih, stručnih i beletrističkih radova. Suradivao je u brojnim časopisima i kalendarima, a najveći dio njegova književnog rada obrađuje tematiku vezanu uz Bašku.

Trojica krčkih književnika dobitnici su književne nagrade Drago Gervais: Nikola Kraljić, Branko Turčić i dr. Radojica F. Barbaljić.

NIKOLA KRALJIĆ (1930) profesor filozofije i psihologije, rođen u Omišlju, pjesnik je koji je dosegao visoke domete u našoj suvremenoj poeziji. U svojim pjesmama Kraljić progovara o moru, bodulskom kamenu i ljudima koji žive na njemu, ali te blistave slike krčkog pejzaža služe Kraljiću kao dekor svega pojavnog, svih događaja, dekor jedne duboke misaone poezije. Ostvario je u kontinuitetu 11 zbirki poezije: **Vrime (1972)**, **Zedno more (1973)**, **Put koščere (1974)**, **U plimi vjetra (1975)**, **Hod (1976)**, **Čakavski hajku (1977)**, **Barka puna vode (1980)**, **Poludio od riba (1982)**, **Dinarida (1984)**, **Trag (1985)**, **Capivanje kanta (1987)**. Piše čakavštinom i književim jezikom.

Nikola Kraljić je prekinuo s deskriptivnom tradicijom čvrstog zatvorenog stiha i unio je u čakavsku poeziju najveću promjenu upravo u formi gradeći svoj stih na muzičkoj frazi, metaforama, onomatopeji i grafici. Svojom poezijom otvorio je vrata poeziji suvremenih čakavskih pjesnika. Poantirajući misaonu komponentu Kraljić je pokazao da sve ljudske istine nalazimo jednako u jednom "ča" kao i u bilo kojem izrazu nacionalne ili svjetske poetike. U svojim pjesmama dotiče se i problema suvremenog čovjeka, njegova otuđenja, lomova, uspaničenosti i potrebe za komunikacijom, pa su njegove pjesme često i alarmantni signal suvremene civilizacije. Za Kraljeviću poeziju možemo stoga reći da je, i kao njegov protagonist, čovjek o kojem pjeva, pustila čvrsto korijenje. Ona je obilježila i prostor i vrijeme u kojem je nastala.

BRANKO TURČIĆ (1934), novinar, rođen u Čičićima sigurno je zakoračio u povijest suvremene proze predstavivši se kao pisac čija se djela izdižu na razinu vrijednih književnih ostavrenja. Turčić se potpuno okrenuo suvremenoj, životnoj tematici i obogatio našu književnost romanima koji obrađuju problematiku pomorskog života. Objavio je četiri romana **Zivi, mrtvi pomorci (1979)**, **Pomorci lete duboko (1982)**, **Na putu do sebe (1986)** i **Ruža vjetrova (1990)**. Iako se okrenuo pomorskoj problematici Turčić se dotiče i teme krčkog podneblja i teškog života na škrtom bodulskom tlu. U svojim romanima on ponire u psihu svojih likova prateći njihove reakcije, strepnje, strahove, nadanja i razočarenja, ali se ne ograničava na tu određenu skupinu ljudi, u određenim uvjetima života već, kao vrstan poznavalac ljudske psihe, svodi svoja razmišljanja na univerzalna pitanja ljudske egzistencije i smisla postojanja. Turčić intimno povezuje svoje meditacije za oblike stanja i trajanja koje nalazi jedino u pejzažu rodnog Krka. Ali taj pejzaž nema u Turčićevu djelu slikovitu, vizualnu vrijednost, on je odraz života krčkog seljaka. Turčić ne daje samo slike krčkog kamenjara, ostruga i kopriava, već i bodulskog čovjeka sa svim njegovim nevoljama i naporima da ih prevlada.

RADOJICA F. BARBALIĆ (1914) iz Baške još od studentskih dana bavio se pomorskom publicistikom i proučavanjem pomorske prošlosti Rijeke, Istre i Hrvatskog Primorja. Objavio je više znanstvenih i stručnih radova u raznim zbornicima i časopisima, a 1970. godine i knjigu **Poškropljeni z morem** koja sadrži niz anegdota o pomorcima. Ova proza odaje duboku vezu između njezinog autora i zavičaja, razumijevanje i suosjećanje s ljudima o kojima govori. On odražava i autorovo dobro poznavanje prilika, njegovu sposobnost da ocrtava ljudske karaktere, da prikaže njihove male slabosti i želje, da ih identificira s okolinom iz koje potječu i u kojoj žive.

13 V. Sindik-Pobor, *Brince Vrbenskih besed*, Uvodna riječ, Rijeka 1984.

14 Lj. Pavešić, *Pogovor zbirci V. Sindik-Pobor Brince Vrbenskih besed*, Rijeka 1984.

ZAKLJUČAK

Iz cjelokupnog pregleda književnog stvaralaštva na Krku vidljivo je da kod svih autora, bez obzira iz kojeg mjesta potječu ili u kojem vremenu pišu, polazište je zajedničko: svi su oni odnjevovani na glagoljaškoj tradiciji i zadojeni ljepotom i zvučnošću čakavske riječi kojom su uspjeli izraziti duboku vezanost za krčki kraj. Pišući istovremeno na čakavskom dijalektu i književnom jeziku dokazali su se kao umjetnici čije djelo je otvoreno za sve sadržaje čovjekova duha i emocija odražavajući svoj svijet stvari i doživljaja koji jezični izraz ne ograničava, već dapače obogaćuje. Time su demantirali sve sudove koji dijalektno stvaralaštvo stavljaju nasuprot književnom jeziku ili ga promatraju samo u kontinuitetu dijalektalne tradicije, te su još jednom potvrdili neosporan doprinos zavičajne književnosti jedinstvenoj duhovnoj baštini. Poezija Krka, dakle, po svom izrazu i po svojoj specifičnoj metrici i sadržaju odiše nekom izvanrednom starinom, ali aktualni ton koji nosi govori o njezinoj vječnoj mladosti. U procesu njezina razvoja pokazalo se da su efemerne pojave i vrijednosti s vremenom nestajale i da je u književnosti ostalo samo ono što je bio rezultat istinskog nadahnuća i izraza, a to je u svakom slučaju djelovalo na bogatstvo raznolikosti, a također i na učvršćenje književnog jedinstava. U ovoj simfoniji riječi napisanoj na otoku Krku valja dakle tražiti nit prema prošlosti da bi se uz nju vezala budućnost, nit prema vremenu nade kojoj je čovjek na ovome tlu bio oduvijek okrenut.

LITERATURA

- BALENTOVIĆ, IVO. "Čakavština spram ostalih narječja", *Dometi* 1-3, Rijeka 1970.
 BALOTA, MATE. "Lijepi mrtvac" *Dometi* 1-3, Rijeka 1970.
 BARAC, ANTUN. "Dijalekti u književnosti" (Uz antologiju nove čakavske lirike) *Mladost*, Zagreb br.4, XII/1934-1935.
 Jugoslavenska književnost, III izdanje, Zagreb 1963.
 Književnost Istre i Hrvatskog Primorja, Matica hrvatska, Rijeka- Zagreb 1968.
 BESEDI S KAMIKA I Z MORA, izabrao i pripremio Lj. Pavešić, RKND, Rijeka 1968.
 BEGO, KRUNOSLAV. "Obnova čakavske tradicije" *Dometi* 1-2 Rijeka 1970.
 BOLONIĆ, MIHOVIL. "O životu i radu Ivana Feretića", *Krčki zbornik* br.1, Krk 1970.
 BOLONIĆ, MIHOVIL-ZIČ IVAN. *Otok Krk kroz vijekove*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1977.
 BONIFAČIĆ, NIKOLA. "Niš ne reci, niš ni", *Krčki zbornik* br.2, Krk 1971.
 BARTULIĆ, JOSIP. "Poezija Frana Krste Frankopana", *Krčki zbornik* br.6, Krk 1975.
 BROZOVIĆ, DALIBOR. "O uvjetima za nastanak i razvoj dijalektalne poezije", *Hrvatsko kolo* 7-8, 1952.
 BULIĆ, IVAN. "Pojava čakavštine u lijepoj književnosti", *Dometi* 1-2, Rijeka 1970.
 DORČIĆ, VINKO. "Moji učitelji", *Bilten društva prijatelja Bašćanskog područja* br.6, Rijeka 1984.
 DVORNIČIĆ, MATE. "Čakavština u kozmologiji i historiji" (Predgovor raspravi) *Istra* 50-52, Zagreb 1939.
 FRANGEŠ, IVO. *Izabrana djela*, Matica hrvatska, Zagreb 1980.
 FRANICEVIĆ, MARIN. *Književnost jučer i danas*, Naprijed, Zagreb 1939. *Pjesnici stoljeća*, *Mladost*, Zagreb 1974.
 GRŠKOVIĆ, IVAN-ŠTEFANČIĆ VJEKOSLAV. "Nike uspomene starinske" Josipa Antuna Patrisa (1787-1868), *Zbornik za narodni život i običaje* 37, JAZU, Zagreb 1953.
 IVANIŠEVIĆ, KATICA. "Sažeti pregled kulturnog razvoja Omišlja", *Lipo moje spod Omišalj more*, Istarska naklada, Rijeka 1985. "Bogate izražajne mogućnosti uporabe čakavštine u lirici Nikole Kraljića", *Pomorski zbornik*, knjiga 21, Rijeka 1983.
 JELENOVIĆ, IVE. "Rađanje ili umiranje čakavštine", *Dometi* 1-2, Rijeka 1970.
 JELENOVIĆ, IVE-PETRIŠ, HIJACINT. *Antologija nove čakavske lirike*, Nakladni zavod Hrvatske, Zagreb 1947.
 JEZIĆ, SLAVKO. *Život i rad Frana Krste Frankopana s izborom iz njegovih djela*, Matica hrvatska, Zagreb 1972.
 KASTELAN, JURE. "Rasprava na 4. Saboru čakavskog pjesništva", *Dometi* 3-4, Rijeka 1972.
 KATUŠIĆ, IVAN. "Granice čakavske lirike", *Dometi* 3-4, Rijeka 1972.
 KOMBOL, MIHOVIL. *Povijest Hrvatske književnosti do narodnog preporoda*, II izdanje, Matica hrvatska, Zagreb 1961.
 KORABLJA ZACINJAVCA, ur.Z.Črnja i I.Mihovilopvić, *Dometi*, Rijeka 196

- KRMPOTIĆ, BRANKO. "Još nešto o čakavštini", *Dometi* 1-2, Rijeka 1970.
 LUKEŽIĆ, IVA. "Čakavština danas", *Čakavska beseda* 2, Rijeka 1985.
 MARULIĆ, NIKOLA. "Uz 80-godišnjicu rođenja dr Vinka Dorčića", *Bilten društva prijatelja Bašćanskog područja*, Rijeka 1980.
 MATEJČIĆ, FRANJO. "Josip Anton Krajić", *Krčki zbornik* br.3, Krk 1971.
 MOGUŠ, MILAN. "Pristup jeziku novijeg čakavskog pejsništva", *Dometi* 3-4, Rijeka 1972.
 PAVESIĆ, LJUBO. "O čakavskom dijalektu i anegdotama", *Riječka revija* 6, Rijeka 1963.
 SKOK, PETAR. "Prilozi za književnost, jezik, istoriju i folklor", VIII, Beograd 1928.
 SPINČIĆ, VJEKOSLAV. *Crte iz kulturne povijesti Istre*, Zagreb 1926.
 STRČIĆ, MIRJANA. "Umjsto oproštaja s Ivom Zicom Klačićem", *Krčki zbornik* br.5, Krk 1972.
 1972. "Novi val mladih pjesnika čakavskog izraza", *Krčki zbornik* br.5, Krk 1975.
 ŠTEFANČIĆ, VJEKOSLAV. "Dobrinjski pjesnik-glagoljaš Ivan Uravić", *Krčki zbornik* br.1, Krk 1970.
 VONČINA, JOSIP. "Jezik u književnim djelima Frana Krste Frankopana", *Krčki zbornik* br.7, Krk 1976.
 ŽIĆ-KLAČIĆ, IVO. "Nacrta za autobiografiju", *Krčki zbornik* br.5, Krk 1972.
 ŽIĆ-ROKOV, IVAN. "Franjo Volarić", *Krčki zbornik* br.3, Krk 1971.

Zusammenfassung

KATICA IVANIŠEVIĆ

Literarische Schöpfung auf der Insel Krk

Im Artikel wird der Wert der literarischen Schöpfung auf der Insel Krk geschätzt. Besonders wichtig ist das Schrifterbe in čakaviseher Mundart